

İşçinin onuru
sermayeyi
yenecektir!

İŞÇİNİN SESİ ÇEK - AL

Türk-İş'te birleş!

1 Mayıs'ta devleş!

Yıl: 12, Sayı: 322, 11 Şubat 1987

Reykjavik Zirvesi'nin düşündürdükleri

NÜKLEER SAVAŞI ÖNLEMENİN İSTİYORSAN DEVİRİM İÇİN SAVAŞ!

12-13 Ekim 1986'da Gorbaçov yoldaş ve Reagan arasında gerçekleşmiş olan Reykjavik Zirvesi kuşkusuz diplomasi tarihinin en ilginç toplantılarından biridir.

Diplomasinin dehlizlerinde kaybolmamak için, niyetleri ve kapalı kapılar ardında yapılmış görüşmelerde neler söylenmiş olabileceğini tahmin etmeye çalışmayacağız. Ancak tarafların yaptıkları açıklamalar, yığınlar ve irili ufaklı pek çok devlet tarafından desteklenmesini istedikleri siyasal tutumları ortaya koymaktadır. Bizi bu yazının çerçevesinde asıl olarak ilgilendiren de işin bu yönüdür.

Toplantıda hangi konularda anlaşmaya varılabildi, hangilerinde varılamadı üstüne tarafların söyledikleri arasında önemli bir fark yoktur. Biz Gorbaçov yoldaşın 14 Ekim'de yapmış olduğu televizyon konuşmasını özetleyelim:

Taraflar tüm stratejik saldırı silahlarını 5 yılda yarı yarıya azaltmak (1996'ya kadar tümünü kaldırmak ufku ile), Avrupa'da füze sayısını sifıra indirmek, orta menzilli füzelerdeki nükleer başlık sayısını 100 ile sınırlamak üzere anlaşmaya varabilmiştir. Ne var ki ABD bir savunma sistemi — SDI (Stratejik Savunma Girişimi), popüler adı ile "Yıldız Savaşları" — geliştirmekten vazgeçmediği için zirve sonuçsuz dağılmıştır. Bu zirveyi bu denli ilginç yapan da bu noktadır.

Yığınlar deneyimlerinden öğrenir. Reykjavik Zirvesi deneyimi de işçi sınıfımıza *İşçinin Sesi*'nin dünya barışı üzerine savunduğu görüşlerin doğruluğunu biraz daha iyi öğretecektir. TKP — *İşçinin Sesi*'nin programı bu konularda ne diyor?

"Kapitalizm koşullarında barış bir ateşkes dönemidir. ... Emperyalizm için barış savaşa hazırlıktır..."

"(...)

"... Sosyalist ülkeler, dünyanın yeni bir savaşa çekilmemesi için çok yönlü savaşım veriyorlar. Ancak sosyalist sistemin savaşa karşı oluşturduğu denge, hassas ve emperyalist gücün gerisinden gelen bir dengedir. Savaşı önleyebilmenin tek kalıcı garantisi, dünya sosyalist sisteminin yeni devrimlerle beslenmesidir..."

Bu görüşlerin doğruluğunu şimdi zirvenin ışık altına getirdiği gerçeklere yakından bakarak bir kez daha sinayalım.

Savunmasız silahsızlanma

Gorbaçov, Zirve'nin öyküsünü, çok zirvelerin toplanıp başarısızlıkla dağıl-

masına tanık olmuş ama ardından daima diplomatik nezaket ve iyimserlik dolu açıklamalar dinlemeye alışmış bir kamuoyuna hiç alışık olmadıkları harbi bir üslup ile anlatıyor. Hatta diyebiliriz ki biraz da "yumruğumu masaya vurdum" üslubu ile anlatıyor:

"Başkana düpedüz söyledim: Size yeni, kapsamlı öneriler sunduk. Ne var ki, sizden tam da herkesin usandığı ve bizi hiçbir yere götürmeyecek şeyler duyuyoruz.

"(...)

"Yanıt olarak yine Başkan Reagan'dan Cenevre'den bu yana ve açıklamalarından aşına olduğumuz akıl yürütmeyi dinledik: SDI bir savunma silahıdır, nükleer silahları yok etmeye başlarsak bu silahlar delinin birinin eline geçerse kendimizi nasıl koruruz, SDI çerçevesi içinde elde edilen sonuçları sizinle paylaşmaya hazırız. Bu sonucunu yanıtlamak üzere dedim ki: Sayın Başkan, SDI gelişmelerini bizimle paylaşma fikrinizi ciddiye almıyorum. Bizimle petrol araçlarını ve süt fabrikalarını malzemesini paylaşmak istemiyorsunuz, buna rağmen SDI gelişmelerini bizimle paylaşma sözünüze inanmamızı bekliyorsunuz... Başkan Reagan'a dedim ki: Gerçekçi ve pragmatik olalım... Konuştuğumuz konular çok ciddidir.

"(...)

"Kendi ellerimizle ABM (Füzəsavar Füzeler) Anlaşması'na gölge düşürülmesine evet demeyeceğimizi katı bir biçimde söyledim. Bu bizim için bir ilke sorundur, bu bizim ulusal güvenlik sorunumuzdur." (*Pravda*, Kasım 1986, sayı: 2, Aylık derleme, İng. basım, s. 13)

İlk bakışta anlaşılmaz geliyor. Sovyetler Birliği tam nükleer silahsızlanma için yıllardır uğraşılıyor. ABD ise yaklaşık tam nükleer silahsızlanmayı ilk kez kabul etmiş görünüyor, yalnızca, 10 yıl sonra uygulanıp uygulanmayacağı, uygulansa bile etkin olup olmayacağı bilinmeyen bir savunma sistemi geliştirmekte ısrar ediyor. Kaldı ki bu silahın yığınsal kırım, kalıcı radyasyon gibi nükleer silahlara özgü bazı özellikleri yok. Bu savunma sistemi ileride saldırı için de kullanılabilir mi, bunu bilemeyiz. Ama en azından şunu biliyoruz ki Gorbaçov SDI'nin bir savunma sistemi olduğuna ikna olmuş durumdadır. Zaten bütün ısrarı da *bu noktadadır*. Bu bir savunma sistemidir, savunma sistemlerini ilgilendiren anlaşmanın, yani ABM Anlaşması'nın kapsamı içine girmelidir diye basınıyor. Reagan kabul etmeyince, anlaşmaya vardıkları nükleer silahsızlanma konularını da bir yana itip toplantıyı dağıtıyorlar.

Reagan tutumunda ciddi mi değil mi, bu blöf kolayca görülebilirdi. Ciddi değilse barışsever kamuoyu önünde

şimdi yapılandan çok daha başarılı bir sergileme yapılabildi. Ciddi ise şimdi nükleer silahsızlanmaya başlanabilir, SDI için ise ileride daha nice zirveler toplanabilirdi. *Nerede kaldı pragmatizm? Nerede kaldı gerçekçilik?* Demek ki gerçekten — en azından bugün için — ortada öyle pek fazla pragmatizme izin vermeyen bir ilke sorunu, Sovyetler Birliği için bugün taviz veremeyecekleri bir *güvenlik* sorunu vardır.

Özetlersek, Sovyetler Birliği bugün barış isteyenlerin, bir ülkenin diğerine karşı kendisini *savunmaması* temelinde bir nükleer silahsızlanma siyasetini desteklemesini ve ABD'nin öneriyi gördüğü, ülkelerin karşılıklı kendilerini savunması temelinde bir nükleer silahsızlanma siyasetine karşı kesin tutum almasını istemektedir. O denli ki, bu konuda kendi tutumunu belki de sulandırmak anlamına gelecek biçimde, bir milim taviz veriyor görünmek istemektedir. Bugünün tüm nükleer yığınsal kırım silahları terazinin bir kefesine, ülkelerin kendilerini *savunması* terazinin diğer kefesine.

Bunun anlamı nedir?

ABM Anlaşması üzerine

SBKP barışın emperyalizm için savaşa hazırlık demek olduğunun çok iyi farkındadır. Kapitalizm koşullarında barışın bir ateşkesten öte birşey olamayacağını bilmektedir. Burjuvazinin temsilcilerinin "seyirciye" yaptığı konuşmalara fazla bel bağlamamakta, bu ateşkesi sürdürebilmek için daha sağlam güvenceler aramaktadır.

Bu güvenceler neler olabilir? Gorbaçov bu güvenceleri ABM (Füzəsavar Füzeler) Anlaşması'nda arıyor görünüyor. Bu nedenle ABM Anlaşması'na biraz daha yakından bakalım.

Ayrıntılarına girmeden özetleyelim: 26 Mayıs 1972'de Moskova'da ABD ve SSCB arasında imzalanan bu anlaşma, tarafların, bir nükleer saldırı karşısında iki bölgenin dışında kendi *ülkelerini savunmasına izin vermemektedir*. Savunulmasına izin verilen iki bölge ise şöyledir:

1. Başşehrin çevresinde 150 kilometre çapında bir alan.

2. ICBM (Kıtalararası Balistik Füze) siloları çevresinde 150 kilometre çapında bir alan.

Anlaşma saldırı füzelerine karşı bunun dışında bir savunma tesisi ve ülke sınırlarının ötesine taşan bir erken haberalma tesisi kurmayı *yasaklıyor*. Ayrıca izin verilen bölgelerdeki füzəsavar füze sayısını 100 ile sınırlıyor. Bölgelerin birbirine 1300 kilometreden daha yakın olmasına izin vermiyor, bu

yolla savunmanın yoğunlaşmasını da engellemiş oluyor. Anlaşma saldırı durumunda bir ülkenin kendi halkını korumasına izin vermiyor ama yönetim merkezinin ve saldırı füzelerinin savunulmasına izin vererek rakıbne karşı bir saldırıyı başarıyla gerçekleştirmesine olanak sağlıyor. Anlaşmanın dayandığı ilkenin Amerikancası olan *Mutual Assured Destruction* M.A.D. (Karşılıklı Garanti Yıkım), halk dilinde "çilgınlık" olarak anılıyor.

Bu anlaşmanın özü açıktır: Tarafların bir diğerinin halkını ve ülkesini *rehin tutması* temelinde bir nükleer ateşkes.

ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Senatör Fulbright ABM Anlaşması imzalandıktan sonra yapılan komite toplantısını açış konuşmasında bu gerçeği şöyle anlatıyor:

"Hepimizin kavradığı gibi hiç kimse bugünün dünyasında yara almaz değildir. Bundan öte, yara alabilme durumundadır. Önümüzdeki ABM Anlaşması'nın merkezindeki gerçek, ABD ve SSCB'nin nükleer çağda akli başında davranmak için birbirinin rehini olduğudur.

"(...)

"Daha fazla güç, daha çok harcama ve daha fazla silah hiçbir tarafı daha fazla güvenceli konuma getirmeyecektir. Bunların fazlası dünyayı on yılı aşkın bir süredir esir almış olan dehşet dengesinin derinleşmesine yol açacaktır." (*SALT Handbook*, derleyen Roger L. Labrie, American Enterprise Institute for Public Policy Research, Washington 1979, s. 67)

Fulbright, Amerikalılarda zaman zaman görülen yalnızlık ile "imparatorun çıplak gezmekte olduğunu" söylüyor. Bu gerçeği yaldızlayıp sunmak yalnızca "imparatorun görünmez ipek kumaştan elbise ile gezmekte olduğu"nu söylemek olur.

ABM Anlaşması bir dönemin gerçeklerini iyi somutlaştırıp özetlemektedir. Birbirine ölümüne düşman, küresel çapta varolma yeteneğinde ve şiddet araçlarını da yaklaşık birbiri ile aynı düzeyde geliştirmiş olan iki sistem arasındaki "barış"ın *yalnızca dehşet dengesi temelinde* bir ateşkes olabileceği gerçeğini anlatmaktadır. İki ülkenin herhangi bir anda diğeri karşısında elde edebilmiş olduğu görece üstünlüğün sonuçlarını hemen bir nükleer savaş macerası ile toplamaya kalkışmasına önlem getirmeye çalışmıştır. Kendisini yaratan koşullar — özellikle güçlerin yaklaşık dengede olması — geçerli olduğu sürece sonuç verebilmiştir.

İki sistem arasında 1972 başlarından bu yana olan itiş-kakışların listesi hiç de kısa değildir. Ama hiçbiri nükleer bir savaşa sığmadı. Elbette, bunu ABM Anlaşması değil koşulların kendisi sağla-

di. ABM Anlaşması'nın "katkısı" savunma sistemleri geliştirme girişimlerini yasal yoldan frenlemek oldu. Ne var ki, yasalar kendilerini yaratan koşullar değişince giderek ölü yasalar durumuna gelir. Yıllar içinde ABM Anlaşması'na temel olan koşullar değişti. Ateşkes döneminin nicel birikimleri bazı konularda tarafları, yeni nitel dönüşümlerin eşğine getirdi. ABD'nin ABM Anlaşması'nı delmeye çalışması, Gorbaçov'un ABM diye ısrar etmesi bu değişen koşulların yansımasıdır. Gorbaçov sık sık dünyada yeni ve tehlikeli bir durum olduğunu yinelemekte haklıdır.

ABM Anlaşması'nı ABD hangi koşullarda kabul etmişti?

Sovyetler'in uzay programı başarılı bir biçimde ilerliyordu. Geliştirmiş olduğu kıtalararası füzelerin bazı özellikleri ABD füzelerinden daha üstündü. Hidrojen bombası deneyini ABD'nin umduğundan çok daha kısa sürede gerçekleştirmişti. Moskova şehrinin çevresinde, kıtalararası balistik füze siloları çevresinde füzesavar sistemleri kurmaya başlamıştı. Evet, ABD, Avrupa ileri üsleri, bombardıman uçakları ile Sovyetler'e iyice sokulabiliyordu, yapımına hız verdiği çok başlıklı füzeler (MIRV) ile Sovyetler'in füzesavar füze sistemlerini doyurup işlevsiz hale getirmeye çalışıyordu. Ancak Sovyetler de çok hızlı bir tempoda nükleer füze taşıyan denizaltı üretimini sürdürüyordu. Kısacası, askersel alanda ABD bir nükleer saldırı ile Sovyetler'i yanıt veremez bir biçimde saf dışı edebileceğine, öldürücü bir yara da kendisi almadan Sovyetler'in işini bitirebileceğine inanmıyordu:

— Pekçok ülkede ulusal kurtuluş savaşları başarı ile sonuçlanmıştı. Yeni bağımsızlığına kavuşmuş pekçok ülke Sovyetler Birliği ile iyi ekonomik, diplomatik ve askersel ilişkilere giriyordu. En azından bu alanda moral üstünlük kesin Sovyetler Birliği'ndeydi.

— Vietnam savaşı ABD için çok parlak gitmiyordu.

— Latin Amerika'nın, Asya'nın, Afrika'nın orta gelişmiş ülkelerinde devrimci çalkantılar birbirini izliyordu. Denebilir ki ABD, Küba devriminin başarısının, Domuzlar Körfezi çıkarmasının moral baskısından bir türlü kurtulamıyordu. Kendi ülkesi, Fransa yığınsal gösteriler ile çalkalanmıştı.

— Tam da bu nedenlerle yaşlı ve deneyli Avrupa'nın emperyalist merkezlerinde Amerika'nın dış siyaseti karşısında merkezkça eğilimler güçleniyordu. De Gaulle, ardından Willy Brandt savaş sonrası Avrupa'nın koşullarında oluşmuş olan ülkelerinin dış siyaset açınımlarını yeni dünya koşullarını dikkate alarak değiştirmeye çalışıyorlardı.

ABD'nin, sık kullanılan bir deyimle, "kendi evini düzene koymak için" zamana gereksinimi vardı. Bu ateşkes döneminde ABD zamanı, bir bakıma ABM Anlaşması'nın babalarından sayılan H. Kissinger'in "mimarlığında" şöyle değerlendirildi:

— ABM ve SALT-1 anlaşmalarının mürekkebi kurumadan nükleer saldırı silahlarını geliştirme programı uygulamaya koyuldu. Bu silahların belki de en ilginç ortak özellikleri saldırıyı gizleme yeteneğidir. Trident denizaltıları, Cruise füzeleri, MX füze sistemleri bunun önde gelen örnekleridir. ABD bu alanda giderek artan bir üstünlük sağlamaya başladı.

— Çin Halk Cumhuriyeti'ni ABD'ye karşı en azından tarafsızlaştırdı. (Tarafsızlaştırmak hafif bile kalabilir çünkü o dönemde ÇHC yöneticileri ABD'nin Çin'i NATO'nun yeni ortağı sayabileceği yollu açıklamalar yapıyordu.)

— Vietnam savaşında yenilgiyi kabul etti ancak savaş sonrasında kolay kolay belini doğrultamayacak ölçekte yıkıma uğramış bir Vietnam geride bırakarak.

— Mısır'a sunulan sahte bir zaferle başlayan bir süreç içinde Arap cephesini

dağıttı.

— Avrupa'da sağlanmış olan siyasal yumuşama Helsinki Nihai Senedi ile belgelenmişti. Ancak bu belgenin süreçteki yeri de SALT-1 gibi sonun başlangıcı idi. ABD, detantın sağladığı ortamdan sosyalist ülkelerdeki ekonomik ve toplumsal sorunları körüklemek için yararlandı. Öte yandan Nötron bombası, Cruise füzeleri gibi girişimler ile siyasal yumuşamanın askersel yumuşama ile tamamlanmasına izin vermedi. Bu bir yana, Avrupa'yı adım adım ABD yürüncesine geri çekti.

— Japonya'yı yeniden silahlandırmaya başladı.

— Bağımsızlık savaşımını başarıya ulaştırmış ancak sosyalizme ilerleyememiş pekçok ülkenin Sovyetler Birliği ile iyi ilişkilerini bozarak onları emperyalist sistemin ağı içine geri çekti.

Değişen koşullar

Elbette tüm bu gelişmeler ABD için düz bir başarı grafiği biçiminde olmadı. ABD tüm karşı-devrimci girişimlerine rağmen orta gelişmiş ülkelerdeki devrimci potansiyeli, keskin sınıf savaşlarını, ortadan kaldırmak bir yana, uzun erimde yumuşatamadı bile. Ne var ki, hassas dengeler Sovyetler Birliği aleyhine ciddi bir biçimde bozulmaya başlamıştı. 1986'ya gelindiğinde ABD'nin artık Sovyetler Birliği karşısında askersel, ekonomik, diplomatik alanlarda önemli üstünlüklerini gözle görülür biçimde arttırmış olduğunu, Sovyetler'i bir bakıma kuşatmış olduğunu söylemeliyiz. Bugün, ABD koşulların sağladığı bu fırsattan yararlanarak eğer başarabilirse kendisini nükleer savaşta rehin olmaksızın kurtarabildiği kadar kurtarmaya çalışıyor.

Güç konularından sürdürülen silahlanma yarışının bir başka yönü daha var. Lenin şöyle diyor:

"Sermaye, rakip bir kapitalistin ya da rakip bir ülkenin iflasından kazanır çünkü bu yoldan sermaye daha yoğunlaşır. Bu nedenle ekonomik rekabet keskinleşir ve 'yakınlaştıkça', yani bir rakip iflasa doğru sürüldükçe, kapitalistlerin rakibi o tarafa sürebilmek için askersel baskı ekleme çabası da artar." (Lenin, *Toplu Yapılar*. İng. basım, c.21, s.230)

Lenin'in kapitalist ülkeler arası rekabet için bu söylediklerinin özü, emperyalistlerin sosyalist sistem ile olan rekabetleri açısından misliyle geçerlidir. Kaldı ki emperyalizmin sosyalist sistem ile olan rekabeti, hangi biçimi alırsa alsın, bir ölüm kalmı savaşıdır. Silahlanma yarış denenen olgu, yarış daha üstün ekonomik güçle destekleyebilen taraf için aynı zamanda, böyle bir basınç aracıdır.

Elbette ABD için hem savunma sistemlerini geliştirmeyi hem de böyle bir yarış sürdürmeyi Sovyetler Birliği'ni *kışkırtmadan* yapmak en az zararlı yoldur. Bu nedenle Sovyet halkının beklentilerini bir dönem daha suya düşürecek, Sovyet ekonomisinin ilğini kurutacak bir uzay savunma projesine Sovyetler'i gönül rızası ile çekebilecek, ilmiği Sovyetler'in boynuna sessizce geçirip belki de tek nükleer silah patlatmadan teslim almak için kendileri açısından hiç de yabana atılmayacak bir fikirdir. *Süt fabrikası vermek istememele-ri ile yıldız savaşlarına ortaklık önerisi çelişmeyebilir*. Bizce Sovyetler Birliği durumun farkındadır. Gorbaçov yoldaşın tepkisi de bunu düşündürmektedir.

1972'den bu yana Sovyetler Birliği'nin durumu ne oldu?

— Gorbaçov'un son zamanlarda değişik yerlerde yapmış olduğu konuşmalardan da anlıyoruz ki son 10 yılda Sovyet ekonomisi kendi beklentilerinin bile *çok gerisinde* bir gelişme gösterdi. Bu durum diğer sosyalist ülkeler için de genellikle geçerlidir.

— Ekonomik bozukluklar komünist partilerinin sağ yanıtları ile birleşince

sosyalist ülkelerde gericilik, ulusçuluk zemin kazanmaya, toplumsal çalkantılar artmaya başladı. Bunun doğrudan sonucu olarak, Varşova Paketi'nin iç uyumu bozulmaya başladı. Polonya olayları, Romanya'nın bugün Varşova Paketi içinde, sosyalist sistem içindeki konumu bu söylediklerimizin en yadsınmaz bir biçimde dışı vurusunun örnekleridir.

— Dünya Komünist Hareketi'nin birliği parçalandı. Hatta denebilir ki son on yılda ufaldı. Sovyetler kapitalist ülkeler işçi sınıfının desteğini hızla kaybetmeye başladı. Bugün komünist partileri en masum, en çapaksız konuları görüşmek için bile biraraya gelemecek durumdadır.

— Afganistan'da yapılan büyük hak-sızlık Sovyetler'e, dünya demokratik kamuoyunda büyük prestij kaybetti.

— Diğer alanlara gelince: Kendimizi yinelemeye gerek yok. ABD'nin yukarıda saydığımız kazanımları Sovyetler Birliği'nin kaybı oldu. Sovyetler Birliği, izlediği yanlış siyasetler nedeni ile ateşkes döneminden emperyalizm kadar iyi yararlanamadı. Bugün, dünyada sosyalizm elverişli bir barışa 1972'de olduğundan daha yakın değil.

Sovyetler'in, ABD'nin savunma sistemleri geliştirmek istemesine karşı tutumundan, emperyalizm ile şimdi yürürlükte olan "barışın" hassas dengelere dayalı bir ateşkes olduğuna çok iyi gördüğünü, emperyalizmin savaş hazırlığından vazgeçebileceğine hiç de inmadığını çıkarıyoruz. Ne yazık ki bu sonucu ancak tutumlarından çıkarıyoruz. Çünkü Sovyetler'in dönüp dünya kamuoyuna söyledikleri gerçek tutumlarının açık seçik bir anlatımı değil, hatta düpedüz *farklı* şeyler. Bakın Gorbaçov yoldaş Zirve'nin başarısızlıkla dağılışını dünya kamuoyuna nasıl açıklıyor:

"Böylece tüm nükleer-uzay çağı için tarihsel olabilecek kararlar almaya bir-iki adım kalmışken, bu adımı atamadık. Dünya tarihinde bir dönüş ortaya çıkmadı. Ama tamamen güvenerek yineliyorum ki, olanaklı idi." (*Pravda*, Kasım 1986, sayı: 2, s. 13)

Böyle bir değerlendirme bilime, Marksizme terstir. Dünya tarihi (hem de bu kez bütün nükleer-uzay çağ söz konusu) virajları zirvelerde almaz. Gerçekten "tarihsel" zirvelerde, genellikle alınmış ya da alınması nesnel olarak gerekli virajların adı konur. Bu zirveye böyle bir gelişmenin sonucu olarak gelişmemiştir.

Öte yandan, yukarıda sergilemeye çalıştığımız gibi, nesnel koşulların "tarihe" bugün dayattığı ve alınması gerekli viraj, emperyalizmin bu döneminde gönül rızası ile silahsızlanmayı kabul etmesi değildir. İşin teorik yönleri bir yana, bu tutum Sovyetler'in yukarıda kanıtlamaya çalıştığımız zirvedeki gerçek tutumu ile de çelişmektedir. Gorbaçov'un özetinden, Reagan biraz daha barışsever olsa, sunulan önerileri kabul etse emperyalizm silahsızlandırılabilir, dünya barışı Reykjavik Zirvesi'nde sağlanabilir sonucu çıkmaktadır.

Dünya işçi sınıfının devrimci enerjisine güvenen, barış savaşımı ile dünya devriminin bağımlı barışsever yığınlara açıklamanın gerekliliğini gören bir komünist lider zor durumu *gerçekten* proleter bir açısözlülükle anlatabilirdi. Konu Marksizme yabancı değildir: "Tüm tarihin verdiği ders budur. Bireyler ile nasılsa ülkelerle de öyle. Onları saldırı gücünden yoksun bırakmak için kendilerini koruma araçlarından yoksun bırakmak gerekir." (K. Marks, *Seçme Yapıtlar*, Tek ciltlik, İng. basım, s.269) İşçi sınıfı da anlar.

Sosyalizm ile emperyalizm arasında, dehşet dengesi temelinde bir nükleer ateşkesin sınıfsal özü boşaltıldığı zaman Senatör Fulbright'in saptaması doğru olur, yani halklar rehindir. Gerçek tutumunu saklayarak, işin sınıfsal özünü boşaltarak Gorbaçov da halkları rehin olarak görmekten öte gitmediğini sergilemiş oluyor.

Eski bir yanlışın daha çıplak anlatımı

Gorbaçov'un zirvenin sonucunu özetleyen, yukarıda verdiğimiz üç cümlesi Sovyetler Birliği'nin siyasetinin özündeki bu derin yanlış çok iyi anlatmaktadır. Gorbaçov'a göre Zirve ile dünya tarihinde bir dönüş ortaya çıkabilirdi, ama çıkmadı. İsterseniz bu fikri "tarihi, Sovyet devleti adına SBKP Genel Sekreteri yapar" diye de anlayabilirsiniz. Bu bir kelime oyunu değildir. Polemik olsun diye de söylemiyoruz. Ayrıca bu yalnız Gorbaçov'un bir yanlış da değildir. Koca bir "tarihsel" dönemi kapsayan derin bir yanlışın çıplak bir anlatımıdır. Kaynağı Stalin'e kadar gitmektedir. Stalin belli koşullarda çizmiş olduğu politikalara kaçınılmaz ve yadsınmaz yasallıklara özgü bir otorite sağlamak amacı ile kendi içinde tutarlı olmaya çalışan teorik açıklamalar getirmiştir.

Stalin'in görüşlerini başka yazılarda incelemiştik. Burada yinelemeyeceğiz. Özetleyerek aktarırsak, Stalin, "eğer barış sürdürülebilirse, sosyalist sistemin güçlenmesi temelinde emperyalist sistem çökecektir" diye düşünmektedir. Bu görüşün barış konusuna ilişkin parçasına daha yakından bakalım.

Stalin şöyle diyor:

"Bugünkü barış hareketinin amacı, halk yığınlarını barışı korumak için savaşıma sürüklemek ve böylece yeni bir dünya savaşını önlemektir. Bu yüzden bu hareketin amacı kapitalizmi devirmek ve sosyalizmi kurmak değildir. O, barışı sürdürmek için demokratik savaşım amaçlarıyla yetinmektedir. Bu bakımdan, bugünkü barışın korunması uğruna hareket, Birinci Dünya Savaşı sırasındaki emperyalist savaş iç savaşa dönüştürmeyi hedef tutan ve daha da ileri giderek sosyalist amaçlar güden hareketten farklıdır.

"Olabilir ki, koşulların yardımı ile, barış için savaş yer yer sosyalizm için savaşıma doğru gelişsin, ancak o zaman bu, bugünkü barış uğruna hareket olmayacaktır, ama kapitalizmi devirmek için bir hareket olacaktır.

"En olası olanı, bugünkü barış uğruna hareketin barışın sürdürülmesi için bir hareket olarak başarı kazandığı takdirde, belirli bir savaşı önlemeye katkıda bulunması, onu bir süre için ertelemesi, bir süre için belirli bir barışı sürdürmesi, savaşçı bir hükümeti istifa ettirmesi ve onun yerine barışı geçici olarak sürdürmek eğerliminde olan bir hükümetin geçmesini sağlamasıdır. Kuşkusuz bu iyi bir şeydir. Hatta çok iyidir. Ancak kapitalist ülkeler arasında savaşların kaçınılmazlığını yok etmek için yeterli değildir. Yeterli değildir çünkü barış hareketinin bütün başarılarına karşın emperyalizm ayakta kalmaktadır. Bunun sonucu olarak savaşların kaçınılmazlığı olduğu gibi sürmektedir.

"Savaşların kaçınılmazlığını yok etmek için emperyalizmi yıkmak gerekir." (Stalin, *Son Yazılar*, "Düşünceler", 1 Şubat 1952, Sol Yayınları).

Alıntıyı olabildiğince uzun tuttuk. Stalin yanlış görüşlerin çevresini doğrular ile çok iyi örmüş. Açıklayabilmek için genel manzarayı görebilmek gerekiyor.

Eski yanlışın genel manzarası

Hemen belirtelim ki Stalin'in konuyu sunuşunda vurgu kapitalistler arası savaşın kaçınılmazlığı üstünedir. Başka yazılarında bu görüşünü daha açık söylüyor. Örneğin "Japonya ile Almanya'nın Amerika'ya karşı bağımsızlık için savaşa gireceğine inanamamak mucizelere inanmaktır" diyor.

Gerçekten de, hemen görülebileceği gibi kapitalistler aralarında savaşın duruyor. Özellikle emperyalizme büyümeye çalışan kapitalist ülkeler arasında alt emperyalist yerel paylaşım savaşları sık sık çıkıyor. Kuzey Kıbrıs'ın işgali, İngiltere-Arjantin arasındaki savaş bizce bunun tipik örnekleridir.

Ancak barış hareketinin hedefi ağırlığıyla bunlar değildir. Büyük emperyalist ülkelerin kendi aralarında çıkacak

olası bir yeni küresel paylaşım savaşı da değildir. Ne 1952'de, ne de 1986'da barış isteyen yığınlar örneğin Japonya ile ABD arasında olası bir savaşı önlemek için sokaklara dökülmüş değildir. Barış hareketi açısından yaşamdaki vurgu, SSCB ve ABD arasında topyekün, küresel bir nükleer savaş üzerinedir. Tartışılması gereken bunun kaçınılmaz olup olmadığıdır. Stalin bu soruyu yanıtlamamak için küçük bir hedef şaşırtmaca yapmış. Bu konuya yine dönelim.

"Birinci Dünya Savaşı sırasında sosyalist amaçlar güden barış hareketi" ile "bugün demokratik istemler ile yetinen barış hareketi" karşılaştırması da yanlış. Yine bir hedef şaşırtmacadır.

Barış hareketinin amacının ne olduğunu tartışmak bile abestir: İnsanlar savaşı istemiyor!!! Barış hareketinin amacı barıştır. Soru bu amacın nasıl gerçekleştirilebileceğidir. Stalin bu soruyu "emperyalizmi yıkmak gerekir" diye yanıtlamakla yetinmiş. Bu noktaya kadar Stalin'e katılıyoruz. Ancak "emperyalizmi kim, nasıl yıkacaktır" diye sormak gerekiyor.

Barış isteyen yığınlar bugün bir barışsever hükümeti işbaşına getirme vb. amaçları ile yetinecekse emperyalizmi kim ya da kimler yıkacaktır? Stalin koşulların yardımı ile barış hareketinin orada, burada sosyalizm için savaşıma doğru gelişmesinden söz etmiş. Böyle bir yaklaşım da kendiliğindencilik olur.

Birinci Dünya Savaşı sırasında barış hareketinin emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürmeyi hedef aldığı doğru değildir. Daha ileri gidip sosyalist amaçlar filan da gütmüyordu. O zamanki barış hareketi de barış anlaşması imzalayacak bir hükümeti işbaşına getirmekle yetiniyordu. Koca dünyada yalnız ve yalnızca Lenin'in önderliğinde Bolşevikler, kendilerini Sosyalist Enternasyonal'in tüm pasifistlerinden ayırarak barış isteyen yığınlara demokratik ve adil bir barışın devrimlerle elde edilebileceğini anlattılar. Barış hareketini devrim savaşımına yönelttiler. Yoksa barış hareketi koşullar yardım ettiği için kendiliğinden "şapka" değiştirip sosyalizm için savaşıma dönüşmedi. Aynı koşullarda Sosyalist Enternasyonalciler ise "barışsever" bir hükümeti işbaşına getirme hedefi ile yetindiler. Bu hedefi de yer yer gerçekleştirdiler. "Çok iyi birşey" yapmış olmadılar.

Barış savaşımı devrim savaşımına nesnel olarak bağlıdır. Bu bağ devrimcilerin hayalhanesinin bir ürünü değildir. Yaşamda vardır. Ancak pekçok demokratik savaşım odağı konusunda olduğu gibi, yığınların bilincine yansımamış olabilir. Kendiliğinden bilinç düzeyinde yığınlar bu bağı kuramıyor olabilir. Çoğu kez öyledir de. Ayrıca, barış ve devrim savaşımı arasındaki bağ kapitalizmin farklı tarihsel dönemlerinde, koşulları farklı bölgelerde farklı biçimlerde ortaya çıkacaktır. Deneyimden öğrenen yığınların bilincinde bu bağı nasıl kurulacağı, nasıl bir siyasal çizgi izleneceği de bunlarla ilgili olarak değişecektir. Bugün, örneğin barışçıl bir dönem yaşayan barışsever İsviç halkına "olası bir emperyalist savaşım şimdiden iç savaşa çevirmeliyiz" diyecek bir Allah'ın kulu tımarhanede bile zor bulunur. Ancak barış isteyen İran halkına "şimdi barışsever bir hükümeti işbaşına getirme amacı ile yetinin" demek de komünizm ile, bilimsel düşünce ile alay etmektir.

Komünistlerin rolü ne olacak?

Emperyalizmi yıkmak gerekiyorsa komünistlerin bunda rolü ne olacak? Bırakacaklar bir yanda milyonlar demokratik amaçları ile yetinsinler. Yani, Sisifus'un cezası gibi bir burjuva hükümetini omuzlarda zirveye taşıyınlar. Bir kriz, bir darbe, haydi herşey yoksu aşağı. Dağın eteğinden yeniden başlansın. Öte yanda emperyalizmi yıkmaya uğraşacaklar. Öyle mi?

Yığınların demokratik istemler kaldırmasını — barış istemi de içinde —

kullanmadan, işçi sınıfı ne denli güçlü olursa olsun dünyayı yerinden oynatamaz. O halde en kestirme, en az sancılı, yaşama en uygun olanı barış hareketini — tüm diğer hareketler gibi — devrim hareketine yöneltmektir. Bu da en başta barış savaşımının devrim savaşımı ile yaşamda olan bağı devrimci propaganda yolu ile yığınların bilincinde kurarak gerçekleştirilebilir. Bu yaklaşım Birinci Dünya Savaşı sırasında da geçerliydi, bugün de geçerlidir.

Ne var ki Stalin'in kapitalist ülkelerdeki bir avuç komünisti yalnız başına emperyalizme karşı savaşa sürmek gibi bir düşüncesi yok. Bu yukarıda alıntı yapmış olduğumuz yazıdan çıkmıyor. Başka bir kaynaktan bulmamız gerekiyor. Bu da Stalin'in 14 Ekim 1952'de SBKP'nin 19. Kongre kapanış toplantısında yapmış olduğu konuşmadır. Bir anlamda son söyleyi:

"Kudretli bir güç haline gelmiş bulunan partimizin artık desteğe gereksinimi kalmadığını savunmak bir yanılgı olurdu. Bu yanlıştır. Partimizin ve ülkemizin her zaman yabancı ülkelerdeki kardeş halkların güvenine, sempatisine ve desteğine gereksinimi olmuştur ve olacaktır. Bu desteği aşağıdaki özellik ifade etmektedir: Herhangi bir kardeş partinin, partimizin barışçı isteklerini desteklemesi, aynı zamanda onun barışın sürdürülmesi için savaşımında kendi halkının desteklemesi anlamını taşımaktadır." (Stalin, *agy*)

Demek ki komünistler de emperyalizmi yıkmaya uğraşmayacaklar. Barışsever bir hükümeti işbaşına getirme vb. amaçları ile yetinen halkların istemlerinin Sovyetler Birliği'nin dış politikasını destekler doğrultuda olması için çalışmakla yetinecekler. Sovyetler, devrim ihraç etmeye de yüzde yüz karşı olduklarını en az yüzbin kere yazıp söylemişlerdir. Öyleyse kim devirecek bu emperyalizmi? Açıkça hiçbir yerde söylenmiyor olsa bile Stalin için ve ondan bugüne SBKP liderliği için sorunun yanıtı açıktır: Hiç kimse!!! Barış korunacak, bu arada emperyalizm kendiliğinden çökecektir. Bu durumda devrime İran'da Ayetullah'ın, Latin Amerika'da katolik kilisesinin önderlik edebiliyor olmasına pek şaşırmamak gerekiyor. Çünkü, Sovyetler esas olarak bu işi Allah'a bırakmış görünmektedir.

Ayrıca, Gorbaçov'da gördüğümüz sıkıntı, Sovyet devletinin zirvelerdeki gerçek "mülhazaları"ni komünistlere, dünya işçi sınıfına açık seçik anlatmaktan duyulan sıkıntı da Stalin ile başlıyor. II. Dünya Savaşı'ndan sonra birşeylerin değiştiğini, Lenin'in söylediklerinin de artık geçerli olmayacağını ima etmeye çalışıyor. Ama açıkça söylemiyor. Okuyucusuna, samanlıkta kaybolan yüzüğünü, kapının önünü aydınlatıp orada aratıyor.

Neden? Değişen ne?

Değişen ne?

Elbette birşeyler değişti. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği güçlü bir sisteme büyüdü. Ancak bu hemen karşı tepkisini getirdi. Savaş sonrası emperyalist ülkeler aralarındaki çelişkileri geri plana itip sosyalizme karşı saflarını sıklaştırmaya koyuldular. Bu girişimin başını Churchill çekti. Sosyalist ülkelerin çevresine "demirden bir perde" örmeye başladılar. NATO oluştu. Aynı zamanda sömürgeler sisteminin dağılması da bu bütünleşmeyi destekler yönde bir etki yapıyordu. Böylece nükleer silahların gölgesinde bir denge oluştu. Ancak sosyalist ülkelerin askersel açıdan geriden, ekonomik açıdan ise bir hayli geriden geldiği bir denge (bu durum bile sosyalist toplum-sosyalist ekonomi üzerine bağlı başına ciddi bir bozucu etki olageldi).

Bu durumla ilgili olarak Sovyetler zaman kazanmak için bir "yatıştırma" politikası izlemeye başladı. Sovyet devletinin kendisinin göreceli zayıf olduğu bu konumda en büyük endişesi, emperyalist ülkeleri, en başta ABD'yi bir nükleer

saldırıya kıskırtmamaktı. Stalin'den bu yana devrimlerin böyle kıskırtıcı bir etkisi olacağını düşünmüşlerdi. Ama bir devrim başladıysa, bunu bugüne yaklaştıkça giderek azalan ölçüde, eli giderek titrer biçimde desteklediler. Sonunda Afganistan'da destek olarak girip devrime köstek oldu, devrimci kadroları kestiler. ABD ve diğer emperyalist ülkeler ile dengeyi iyice bozulduğu şu günlerde yatıştırma ve devrimci savaşımından uzak durduğunu gösterme çabaları iyice arttı. (Ayla Antepli yoldaşımızın 27. Kongre yazıları bunu açıyor.)

Bizce bu politika yanlıştır. Sabırlı, tedbirli gibi görünen bu politika aslında kurşunun hangi yataktan fırlayacağını belli olmadığı ölümcül bir Rus ruletidir. Bunun böyle olmasının pekçok nedeni vardır.

Birincisi, emperyalizmin sosyalist sistem ile savaşması için şu ya da bu devrimci iç savaşımın kıskırtması hiç de gerekli değildir. Kabul edebilecekleri bir zararlar kazanabileceklerini düşündükleri anda emperyalistler Sovyetler'e saldırmaktan çekinmeyecektir. Aksini düşünmek emperyalistlerin de barışsever olabileceğini düşlemek olur. Kissinger ile Pentagon'a danışmanlık yapmış olan, nükleer savaş stratejisini, azılı militarist H. Khan savaş oyunlarında bu gerçeği matematiksel bir serinkanlıkla anlatmaktadır. Nükleer savaş "merdiveni"nin ilk basamakları emperyalist güçlerin, hava sahanlığını ihlal, sınır anlaşmazlıkları ve çatışmaları gibi küçük kıskırtmaları ile tırmanılmaya başlanır. Savaş kıskırttır endişesi ile sosyalist sistemin kendisini en güçlü desteği olan devrimlerden uzak tutması giderek dumanlı havada bronşit olup ölebilirim endişesi ile nefes almamaya benzeyecektir.

İkincisi, emperyalizm ile sosyalizm arasında savaş kaçınılmazdır. Bu fikir yeni değildir. Marks ve Engels de değinmektedir. İlk proleter devleti oluştuktan sonra Lenin "Sovyet Rusya'ya emperyalist güçlerin pekçok kez askersel saldırı düzenlemesi tarihsel olarak kaçınılmazdır" diyor. (Lenin, *agy* c. 27, s. 218) Düzenlediler de. 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki tüm tarihsel koşulların hazırladığı en olası büyük savaş da yine emperyalizm ve sosyalizm arasındaki savaştır. İki sistemi doğrudan karşı karşıya getiren küresel topyekün nükleer savaş bu savaşın yalnızca bir biçimidir. Tüm hazırlıklardan görülebileceği gibi ne yazık ki pratik ve yüksek bir olasılıktır da. Ama, kaçınılmaz, mutlak ve *tek biçimi değildir*. Nitekim iki sistem arasında dolaylı mevzii savaşlara II. Dünya Savaşı'ndan beri sık sık rastlanıyor. Bu anlamda bir "barış" çok kısa sürelerin dışında dünyada pek yaşanmadı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki koşulların ve teknolojik gelişmenin yarattığı özgüllük sosyalist sistemin varlığı ve nükleer silahlar temelindeki dehşet dengesidir. Koşulların elverdiği (devrimci durum yaşanan) ülkelerde devrimin başarısı ile olağanüstü bir enerji ile savaşmak bu dehşet dengesinden olabildiğince yararlanarak küresel topyekün bir nükleer savaş önlemek için yaşamın elverdiği *tek güvenilir* yoldur. Nagazaki ve Hiroşima'dan bu yana dünya başkaca bir nükleer yıkım görmediyse bunda, sosyalist sistemin caydırıcılık gücünün paha biçilmez katkısının yanı sıra kahraman Çin, Kore, Küba, Vietnam, Angola halklarının da büyük payı olmuştur.

Mao'nun görüşleri de bir başka yanlış

Bu noktada Mao'nun görüşlerine de kısaca bir göz atmakta yarar var. Mao öldü. Maoizm de aşağı yukarı ölmek üzere. Ne var ki Mao'nun barış ve savaş konusundaki bazı önermeleri savunulmaması gereken bir başka konuma örnek oluşturuyor.

28 Ocak 1955'de Mao Finlandiya Büyükelçisi'ni kabulünde şöyle diyor:

"Ülkemiz 600 milyon nüfusa ve 9 milyon 600 bin kilometrekare genişliğinde toprağa sahiptir. Birleşik Amerika'nın o küçük atom bombası yığını Çin ulusunu ortadan kaldırmaya yetmez. ABD atom bombalarının Çin'e atıldıklarında yerküreyi delip geçebilecek ya da dünyayı itavaya uçuracak kadar güçlü olduğunu düşünsek bile, bu güneş sistemi için çok önemli bir olay olmamakla birlikte, bütün evren açısından pek birşey ifade etmeyecektir. Dünya savaşları savaş kıskırtıcılarının değil, komünist partilerinin ve bütün ülkelerin devrimci halklarının yararına sonuçlanmaktadır. ... Ama ne kadar çabuk savaş çıkarılırsa o kadar çabuk yeryüzünden süpürülüp atılacaktır." (Mao, *Seçme Eserler VI*, Aydınlık yayınları, s. 175)

Mao 14 Temmuz 1956'da şöyle diyor:

"Büyük ve güçlü olan zafer kazanamaz. Kazanan daima küçük ve zayıf olandır.

"... Ben Birleşik Amerika'nın kağıttan bir kaplandan başka birşey olmadığına inanıyorum.

"... ABD emperyalizmine karşı mücadelede, Latin Amerika ülkelerindeki Avrupa kökenli halk, o ülkelerin yerlisi olan kızılderi-lilerle birleşmelidir. Avrupa'dan gelen beyaz göçmenler yönetenlerden ve yönetilenlerden oluşan iki guruba ayrılabilir. Dolayısıyla ezilen beyaz halkın yerli halkla kaynaşması kolaylaşır. Çünkü her ikisinin de durumu aynıdır." (*agy*, s. 352)

Komünist partilerin 1957 uluslararası toplantısında yaptığı konuşmada Mao'nun söyledikleri ise şöyle:

"Gelecekteki bir savaş sonunda insan kayıplarının sayısı üstüne herhangi bir rakam verilebilir mi? Belki de bu 2,700 milyonluk dünya nüfusunun üçte biri, yani 900 milyon insan olacaktır..."

"(...)

"İnsanlığın yarısı yok edildiği takdirde öteki yarısı var olacaktır, ama karşılığında emperyalizm tamamen ortadan kalkacak ve dünyada sosyalizm varlığını sürdürecektir. Oysa 50 ya da 100 yıl içinde nüfus yeniden %50'den de çok artacaktır."

Mao böyle diyor ve "barış savaşımı ile sosyalizm savaşımının aynı şeyler olmadığı"ni, dünya sosyalist devriminin utkusunu uğruna 300 milyon Çinliyi feda etmeye hazır olduğunu ve kayıplardan korkmamak gerektiğini açıklıyordu.

Mao'nun mantığı son derece mekaniktir. Önce "evren", "güneş sistemi" gibi derin düşüncelere biz Nazım Hikmet'in dizeleri ile yanıt verelim:

Ve ben
tenezzül edip
başımı ışıklı boşluklara
kaldırmıyorum.
Yıldızlar uzakmış
toprak ufakmış
umurumda değil
aldırmıyorum...
Bilmiş olun ki, benim için
daha hayret verici
daha kudretli
daha esrarlı ve kocamandır;
yolu üstünde durulan
zincire vurulan
insan....

Dünya savaşı ciddi bir tehlikedir ama...

Mao'nun da Stalin gibi barış savaşımını, devrim savaşımından ayırmış olduğunu görüyoruz. Yalnız o SBKP liderliği gibi yatıştırma yönüne değil, öbür uca, tehdit yönüne savrulmuş. Tehdidin arkasına koyduğu güç ise Çin nüfusundan başka birşey değildir. 15 yıl sonra ABM Anlaşması'nın dayandığı halkları rehlin alma fikrini Mao daha 1957 yılında kendi halkını kendisi rehlin alarak keşfetmiş. Cephaneliğinde tek bir atom bombası yok iken nükleer ateşkes pazarlığına taraf olmaya çalışınca böyle garip bir strateji ortaya çıkmış. Kızılderi-lilerin kağıttan kaplan avladığı bu ilginç senaryoda işçi sınıfına, onun devrimci

savaşlarına bir rol verilmemiş olduğuna dikkati çekmekle yetineceğiz.

I. ve II. Dünya savaşlarının sonuçlarına bakarak III. Dünya Savaşı'nın sonunda da kaçınılmaz olarak sosyalizmin savaşı kazanacağını varsaymak mekanik bir düşüncenin abes bir sonucudur. Hiç de öyle olmayabilir. Elbette savaşların ülkelerdeki krizleri derinleştirici bir etkisi vardır. Elbette bir hükümetin savaşta başarıları onu devir-menin olanaklarını arttırır. Ama küresel bir nükleer savaşın insanlığı taş devrine kadar geri götürebileceğini, hatta yok edebileceğini akıldan çıkarmamalıyız. Kapitalizm bir dünya sistemi olarak geliştiği andan başlayarak bu tehlike vardı. Emperyalistler arası savaş için vardı. Nükleer silahların henüz düşlerde bile olmadığı koşullarda Lenin bu tehlikeye birden fazla kez işaret ediyor:

“Emperyalizm Avrupa kültürünün geleceğini tehlikeye atıyor...” (Lenin, *agy*, c.21, s.40)

“Savaş insanlığı, uçurumun kenarına, medeniyetin yıkılışının eşğine getirdi.” (Lenin, *agy*, c.24, s.86)

Sosyalizm ve emperyalizm arasındaki bir nükleer savaşın insanlığı yok etme tehlikesi misli ile vardır.

Savaşta öleceklerin, kalacakların kelle hesabı temelinde bu ölçekte bir soruna yaklaşım başlı başına güçsüzlük konularından yapılan bir hesaptır. Özünde yenilgici ve savunmacı bir mantıktır. Kağıttan kaplanları bile ürkütmezdi. Ürkütmedi de! Dünya nüfusunun yarısını yitirmek için, utkuyu bugünden güvence altına almak için ne yapmak gerekir üzerine strateji kurmak geleceğin yönetici sınıfına yakışır tek olumlu yaklaşımdır.

Devrim-savaş ilişkisi üzerine Lenin'in şu sözlerinin bugün de geçerli olduğunu düşünürüz:

“Güçlü devrimci bir hareketin büyük devletler arasındaki birinci mi, yoksa ikinci mi emperyalist savaş sırasında olacağını, savaştan önce mi, savaştan sonra mı patlak vereceğini şimdiden söyleyemeyiz. Ama ne olursa olsun bizim görevimiz bu yönde sistemli olarak yılmadan çalışmaktır.” (Lenin, *agy*, c. 21, s. 313)

Yaşamın diyalektik süreçleri tehlikele-ri ve olanakları birlikte getiriyor. Bugün sosyalizmin kazanımlarını korumak, nükleer bir savaşı önlemek için devrimlere neden asılmak gerektiğinin askersel açıdan bir ilginç üçüncü gerekçesi daha vardır. Sosyalist sistem büyük ölçüde kuşatılmış durumdadır. ABD nükleer saldırısını Sovyetler Birliği'nin burnunun dibine kadar taşıyabilmektedir. Buna karşılık ABD kendisini iki okyanus ile koruyabilecek durumdadır. Yüksek teknolojinin uygulanmasında zaman etkeninin oynadığı rolü göz önünde bulundurursak bu emperyalizm için olağanüstü bir avantajdır. Yıldız Savaşları projesi bu avantajdan sonuna kadar yararlanacaktır.

Bu kuşatma nasıl yarılabilir?

Bariş hareketi üstüne

1972 ABM Anlaşması'nın imzalanmasında küçümsenmeyecek bir rol oynamış olan denizaltıların yeni teknoloji karşısında bugün aynı yeri tuttuğunu söylemek zordur. Denizin dibinin engebelerine kendini gizleyerek giden bir denizaltıyı bile saptamak — İsveç örneğinde olduğu gibi — pek zorluk çekilmiyor. Sanırız Sovyetler Birliği, diğer sosyalist ülkeler bu kuşatmayı kırmak için askersel-teknik pekçok çözüm geliştirecektir. Ancak bizce bu kuşatmayı kırmanın, dağıtmanın, ABD'nin arka bahçesine dek tehdidi geri sürmenin en güvenilir ve kalıcı yolu yeni yeni ülkelerde utkan olacak devrimlerdir.

Emperyalizmin saldırıyı Sovyetler'in burnunun dibine dek taşıyabilme yolu ile yarattığı tehlike, öte yanda sosyalist

ülkeler için bugüne kadar bir türlü doğru değerlendiremedikleri bir olanağı da sürekli yaratmaktadır: Barış hareketi!!

Yığınların barış istemi, nesnel olarak, dünya işçi sınıfının, özellikle muzaffer olmuş, kendi devletini kurmuş işçi sınıfının, başta dünya küçük burjuvazisi, onun içinde ağırlığıyla kent küçük burjuvazisi ile ve diğer sınıfların insancıl unsurları ile dünya çapında anti-emperyalist ittifakının belkemiğini oluşturabilecek başta gelen istemlerden biridir. Stalin'in göstermeye çalıştığı gibi, savaş kapitalist ülkeler arasında yürüyor olsa ve Sovyetler barış önerileri ile ortaya atılsalar böyle bir ittifak barış savaşının sınıfsal özü göreceli arka planda duruyor olsa da sağlanabilir. Ama savaşmaya hazırlanan taraflardan biri Sovyetler Birliği olunca bu ittifak ancak sosyalist ülkelerin, barış isteyen halkları kendi konularının tarihsel haklılığına, barışın emperyalist-kapitalizmin doğası ile uyumlayacağına ikna etmesi temelinde sağlanabilir. Pasifist temelde bir barış hareketi ile ağız birliği etmeye çalışmanın sosyalist ülkelere sağlayabileceği şeyler günümüzde hızla azalmaktadır. Avrupa'daki barış hareketinin tarihi bu olgunun güçlü bir kanıtıdır.

Sovyetler Birliği II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından başlayarak yığınsal bir barış hareketi örgütlemek için olağanüstü bir çalışma gösterdi. O denli ki ortacı ve reformist eğilimlerin egemen olduğu partilerin günümüzde neredeyse tek uğraşı “barış”. Bir bütün olarak ele alındığında komünistlerin barış konusundaki çalışmalarının savaş tehlikesini yığınların bilincine çıkartmak açısından yadsınmayacak katkısı olmuştur. Ancak, barış hareketini, tam da Stalin'in önerdiği gibi, kendiliğinden ulaşabileceği sınırın ötesine götürmemiştir, komünist politikayı, sınıf konumunu yığınların kendiliğinden savaşım düzeyine indirmişti.

II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Sovyetler Birliği'nin savaşta oynadığı rol, kurtarıcı misyonu belleklerde henüz taze ve büyük bir moral otorite iken bu yaklaşım görünürde başarılı oldu. Güçlü bir barış hareketi oluştu. Ve diplomatik bildirgelerde, ne denirse densin sapına kadar Sovyetler'in yanında durdu. Ancak yıllar içinde yeni dönemin gerçekleri — dehşet dengesi temelinde ateşkes — barış isteyen yığınların kolektif bilincine yol bulmaya başlayınca durum hızla değişti. Kendiliğinden barış hareketi 70'li yılların ortalarından başlayarak ikinci kez yükselirken pro-Sovyet komünist partileri ve pro-Sovyet barış örgütleri (AKP, Sovyet yanlısı İngiliz Barış Derneği ve niceleri) bu hareketin mikroskopik bir eklentisi durumuna geldi. Barış hareketi içinde göreceli etkin bir konumu olan partiler ise kendiliğinden barış hareketinin yeni platformu diyebileceğimiz “ne ABD, ne Rusya” konumunu benimsemiş Yüro-komünist partilerdir. Tüm bunların nedeni çok açıktır.

Halklar köşeye kısıtılmak isteniyor

Bakın Lenin Avrupa'da I. Dünya Savaşı döneminde yükselen silahsızlanma iste-mi için ne diyor:

“Silahsızlanma toplumsal bir fikirdir, yani belli bir toplumsal çevreden çıkan ve belli bir toplumsal çevreyi etkileyebilen bir fikir — bu fikir kuşkusuz bir delinin fantazisi değildir — uzak bir süre dünyanın kanlı savaş yolundan uzak kalması ve ileride de uzak kalacağını sanan bazı küçük devletlerde hüküm süren pek ‘sakin’ ve istisnai yaşam koşullarının bir ürünüdür....

“Küçük devletlerin bir kenarda durmak için küçük çabaları, küçük burjuvazinin dünya tarihinin büyük savaşlarından mümkün olduğu kadar uzak durma isteği, dar görüşlü pasifliği sürdürmek için göreceli tekelci durumundan yararlanmak — işte bütün bunlar bazı küçük devletlerde silahsızlanma fikrine belli bir derecede başarı ve popülerite sağlayabilen nesnel toplumsal

ortamdır. Kuşku yok ki bu çaba gericedir ve tamamen hayal ürünüdür, çünkü emperyalizm şu ya da bu yoldan küçük devletleri dünya ekonomisinin ve politikasının hareket merkezine doğru çekmektedir.” (Lenin, *agy*, s. 23, s. 86)

Lenin'in bu bakış açısı ve mantığı önümüzdeki sorunu anlamak için yardımcıdır. Yukarıda da değindiğimiz gibi 1970'lerde ABD, Nötron bombası, Cruise füzeleri gibi taktik nükleer silahlar ile nükleer savaş “tiyatrosunu” Avrupa'ya kaydırıldı. Böylece hem saldırı üslerini sosyalist ülkelerin iyice burnunun dibine taşımış oldu, hem de Sovyetler'den gelecek bir yanıtın ana hedefinin Kuzey Amerika olmaması için bir adım atmış oldu. Böylece tam da Lenin'in işaret ettiği gibi — yalnız bu kez İsviçre gibi küçük devletler değil tüm Avrupa söz konusudur — bir süredir sakin yaşam koşullarına alışmış Avrupa halkları bir anda sosyalist ülkeler ve ABD arasında kendisinin sandöviç olmakta olduğunu, Gorbaçov'un da konuşmasında kullandığı deyimle *nükleer rehin* olduğunu iliklerine kadar duydu. Bu koşullarda ABD'ye de SSCB'ye de karşı, tek taraflı silahsızlanma önerisi temelinde bir barış hareketi yüzbinleri kendiliğinden tüm Avrupa'da harekete geçirmeye başladı. Kendiliğindenlik düzeyinde kalan bu hareket bizce umutsuzluğun anlatımından başka birşey değildi. Lenin'in söylediklerine benzer bir biçimde emperyalizm şu ya da bu yoldan Avrupa'yı kendi ekonomik-politik yö-rüngesine geri çekti.

Bu koşullarda komünistlerin en yap-maması gereken şeyin en çarpıcı örneğini Türkiye'de menşevikler verdi. Ancak en dangalak Sovyet memurunun, en vicdansız bürokratin mantığı ile dönüp Türkiye halkına, “Sovyet füzelerine hedef olmak istemiyorsan silahsızlanma için savaş!” dediler. Bugün Türkiye halkı dönüp umutsuzluk içinde ABD'ye “aman Yıldız Savaşları projenle bizi Sovyet füzelerinden *koru*” derse bunun vebali SBKP ve onun memur kafalı yerli “maslahatgüzarları'nın boynunadır. Bu tablo ana hatları ile kendiliğinden barış hareketinin umutsuzluk içinde genel olarak gerilemeye başladığı Avrupa halkları için de geçerlidir.

Halklara söylenmesi gereken “nükle-er bir savaşta yok olmak istemiyorsan, işçi sınıfının, dünyanın her yerinde bu savaşın kaynağı emperyalizme karşı devrimci savaşlarını ve sosyalist ülkelerin nükleer savaşı önleme çabalarını destek-le” olmalıdır. Bu desteğin alabileceği biçimler ülkelerdeki farklı koşullara göre değişecektir.

Özü devrimci olmayan barış savaşımı günümüz koşullarında vakümde atılmış bir çılgıktır. “Barışsever” Hollanda hükümetinde bile geçtiğimiz yıllarda kayda değer bir titreşim yaratamamış olduğunu itiraf etmeliyiz. Nerede kaldı dünya savaşını önlemek.

Nükleer savaş önlemek istiyorsan devrim için savaş

Bütün bu söylenenlerden sonra başa dönüp, baştaki konuya ilişkin sorumuzu soralım: Reykjavik'te Sovyetler'in tutumu ne olmalıydı?

Marksizm-Leninizmin bize öğrettiği doğru — işçi sınıfının dış politikasında açıklık — uygulanmalıydı. Gorbaçov'un açıklığı yalnızca üsluptadır. Sovyetler'in gerçek tutumunu dünya kamuoyuna açıklamamıştır. Dünya işçi sınıfının devrimci misyonuna güvenen bir komünist lider için Sovyet devletinin karşılaştığı güçlükleri açıkça anlatmak zor değildir. Benzeri zor koşullarda Lenin'in tutumu bize örnektir:

“... Dünya devrimi başlayana dek, pekçok ülkeyi kucaklayana dek ve *uluslararası emperyalizme üstün gelecek denli güçlü olana dek*, bir ülkeyi zaptetmiş (özellikle geri bir ülkeyi) sosyalistlerin doğrudan görevi emper-

yalizmin devleri karşısında bir savaşı kabul etmemektir.” (Lenin, *agy*, c. 27, s. 327) (abç)

“Nihai zafer yalnızca dünya çapında gerçekleşebileceği için, yalnızca tüm ülkelerin işçilerinin ortak çabası ile sağlanabileceği için... takviye alana dek manevra yapmalıyız ve geri çekilmeliyiz.” (Lenin, *agy*, c. 27, s. 373)

Emperyalizmin güçlü olduğu konum-larda Sovyetler'in doğrudan bir savaşı kabul etmemek, geri çekilmek için yapacağı manevraları, diplomatik çabaları destekleriz. Ama tutkulu devrimci çalışmamızın bu diplomasiye köstek olacağını, sandalı sallamamak için ülkemizin burjuvazisinin şu ya da bu kanadı ile uzlaşmamızı söyleyenlere de kulak asmayız. Onlara kendi bindikleri dalı kesmekte olduklarını hatırlatırız.

ABM Anlaşması'nı silahsızlanma anlaş-masının karşısına, birbirini dışlar biçimde koymak çok değerli bir propaganda olanağını kaçırmak demek olmuştur. ABD'nin blöfü görülmeliydi. Üstünde anlaşmaya varılan silahsızlanma maddelerinin hemen imzalanması için bastırılmıydı. Bu hiçbir zaman SDI yani Yıldız Savaşları projesine karşı savaşı durdurmak anlamına gelmezdi.

ABD'nin savunma projesi girişiminin neden ve nasıl bir tehlike yarattığı, hayali bazı “öçüler” icad etmeye gerek duymadan barışsever kamuoyuna düpedüz anlatılmıydı. Yukarıda göstermeye çalıştığımız gibi bu Marksizm'e yabancı değildir. Anlatılabilir. Konular haklı ise işçi sınıfı ve demokratlar da anlar ve onaylardı.

“Bu zirvede uzay çağının barışı sağlamak üzereydi” yollu hayaller asla yayılmamalıydı. Bu tür boş sözler yalnızca sosyalizm ve kapitalizm arasındaki çizgiyi kafalarda bulanıklaştırır, emperyalizmin de barışsever olabileceği izlenimini verir. İşin doğrusunu Lenin söylüyor:

“Bir an için yarın dünyanın en büyük finansierlerinin yüzlerce dev işletmede birbiri ile içiçe örülmüş olarak halklara savaştan sonra silahsızlanmadan yana olacakları söz vermiş olduklarını varsayalım... Bu gerçekleşse bile, proletaryayı devrimci eylemden vazgeçirmek — ki bunsuz tüm verilen sözler ve güzel beklentiler onlarca birer seraptır — düpedüz ihanet olur.” (Lenin, *agy*, c.21, s.233)

Bir süredir Sovyetler Birliği'nin emperyalizmi yatıştırma politikasını “dünyada parlama noktaları”ni kapsar bir biçimde bir üst düzeye tırmandırdığı görülüyor. (Bakınız Ayla Antepli, Çek-al'lar) Parlama noktaları denilen Güney Afrika, Ortadoğu vb.de süren devrimci savaşlardan başka birşey değildir. Reykjavik Zirvesi'nde bu konuların da kapalı kapılar ardında ele alındığı anlaşılıyor. Ancak pazarlığın ne noktada bağlandığından kimsesöz etmiyor. Gorbaçov'un bu konuda “yumruğumu masaya vurdum” üslubu ile anlattığı birşey yok. Bu kapalılık doğal olarak anlaşmaya varmış olduklarını düşündürüyor. Bu tür diplomasi II. Dünya Savaşı öncesi Stalin'in, Hitler'i yatıştırma siyasetini anımsatıyor. Bu yazının çerçevesi dışında olduğu için o dönemdeki yatıştırmanın II. Savaş'ın sonuçlarına bakarak tarih önünde haklı olup olmadığı üstünde durmayacağız. Ancak, hemen belirtelim ki bu tür yatıştırmanın trajik sonuçlarını Avrupa komünistleri çok iyi bilmektedir. Kaldı ki II. Dünya Savaşı öncesi süreçler ile bugünün koşulları arasında çok büyük farklar vardır. En başta örneğin 1930'lar-da Almanya ile İngiltere'nin arasında olan ölümcül rekabet ve çelişki bugün diyelim ki ABD ile Avrupa arasında yoktur. Statükoyu korumak için devrimleri yatıştırma yolunda her girişim Sovyetler Birliği'ni değil yalnızca nükleer savaş ortamında, barış ortamında da yenilginin eşğine biraz daha yaklaştıracaktır.

Halbuki patlama noktalarını yatıştırma yerine halklara şu mesaj verilmelidir:

Nükleer savaş önlemek istiyorsan devrim için savaş!!